

Investigating the economic consequences of Covid-19 on the lifestyle of housewives in Tehran

Akbar Talebpour ^{1*} , Khadijeh Safiri ¹ , Hamraz Baghai ³

1- Department of Social Sciences, Faculty of Social Sciences and Economics, Alzahra University, Tehran, Iran

Received: 2024/04/21

Received in revised form: 2024/05/13

Accepted: 2024/06/15

Published: 2024/07/20

Abstract

The aim of the present study was to investigate the economic consequences of Covid-19 on the lives of housewives in Tehran. The statistical population of the study included all housewives in Tehran, of whom a sample size of 267 was studied. In the present study, theories related to economic consequences as well as theories related to lifestyle were used, and a specific conceptual model was designed to explain the subject under study. In order to test this model, a survey method and a researcher-made questionnaire were used, and data collection was carried out through face-to-face interviews with the study subjects. The reliability and validity of the measurement tool were estimated to be satisfactory. Lifestyle and its dimensions were considered as the dependent variable and the economic consequences of Covid-19 as the independent variable. These dimensions were evaluated through multiple regression analysis and path analysis. Multiple regression analysis showed that the independent variables of physical distance, economic relations, and economic-economic base were able to predict 37% of the changes in the dependent variable. In addition, the results showed that the variables; Physical and mental health, leisure time, and consumption patterns performed well in predicting the consequences of COVID-19. Also, the path analysis of the research model showed that the size of the direct effect of the economic consequences of the coronavirus outbreak on lifestyle was 0.587, which is considered a good effect. In general, in addition to increasing the costs of purchasing health supplies and medical expenses for those infected, the coronavirus was associated with more purchases of toys for women with young children, but in addition to increasing costs, reducing the costs of parties, restaurants, etc. were also benefits of reducing costs due to the coronavirus.

Keywords: Economic consequences, Corona, Lifestyle, Housewives, Tehran.

Cite as: Talebpour, A., Safiri, K., Baghai, H. (2024). Investigating the economic consequences of Covid-19 on the lifestyle of housewives in Tehran. *Sociology of lifestyle*. 9 (2): 31-52.

Owner and Publisher: University of Tabriz

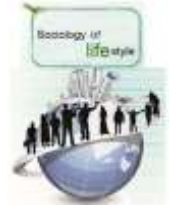
ISSN (online): 2645-5641

Access Type: Open Access

DOI: 10.22034/sls.2024.19332

***Corresponding Author:** Department of Social Sciences, Faculty of Social Sciences and Economics, Alzahra University, Tehran, Iran
a.talebpour@alzahra.ac.ir

بررسی پیامدهای اقتصادی کووید ۱۹ بر سبک زندگی زنان خانه دار شهر تهران

اکبر طالب پور^{۱*}، خدیجه سفیری^۱، همراز بقایی^۱

۱. گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصاد دانشگاه الزهرا، تهران، ایران.

انتشار: ۱۴۰۳/۰۴/۳۰

پذیرش: ۱۴۰۳/۰۳/۲۶

بازنگری: ۱۴۰۳/۰۲/۲۴

دریافت: ۱۴۰۳/۰۲/۰۲

چکیده

هدف پژوهش بررسی پیامدهای اقتصادی کووید ۱۹ بر سبک زندگی زنان خانه‌دار شهر تهران بود. جامعه‌آماری شامل کلیه زنان خانه‌دار شهر تهران بود که حجم نمونه‌ای به تعداد ۲۶۷ نفر از آنها مطالعه گردید، در تحقیق حاضر از تئوری‌های مرتبط با پیامدهای اقتصادی و همچنین تئوری‌های مرتبط با سبک زندگی استفاده شد و مدل مفهومی خاصی برای تبیین موضوع مورد مطالعه طراحی شد، در راستای آزمون این مدل از روش پیمایش و ابزار سنجش پرسشنامه محقق ساخته استفاده گردید و گردآوری داده‌ها از طریق مصاحبه حضوری با افراد مورد مطالعه انجام شد، پایایی و روایی ابزار سنجش در حد مطلوبی برآورد شد. سبک زندگی و ابعاد آن به عنوان متغیر وابسته و پیامدهای اقتصادی کووید ۱۹ بعنوان متغیر مستقل در نظر گرفته شد، این ابعاد از طریق تحلیل رگرسیون چندگانه و تحلیل مسیر ارزیابی شدند. تحلیل رگرسیون چندگانه نشان داد؛ متغیرهای مستقل فاصله فیزیکی، روابط اقتصادی و پایگاه اقتصادی - اقتصادی در مجموع توانسته‌اند ۳۷ درصد تغییرات متغیر وابسته را پیش بینی نمایند، علاوه بر این نتایج نشان دادند؛ متغیرهای؛ سلامت جسمی و روانی، اوقات فراغت و الگوی مصرف در پیش بینی پیامدهای کووید ۱۹ عملکرد مطلوبی داشتند، همچنین تحلیل مسیر مدل پژوهش نشان داد اندازه اثر مستقیم پیامدهای اقتصادی شیوع کرونا بر سبک زندگی ۰/۵۸۷ بوده است که اثرگذاری مطلوبی محسوب می‌شود. بطور کلی کرونا در کنار افزایش هزینه‌های خرید لوازم بهداشتی و هزینه‌های درمانی، برای زنان دارای فرزند خردسال توأم با خرید وسایل بازی بیشتر بود اما در کنار افزایش هزینه‌ها کاهش هزینه‌های مهمانی، رستوران گردی و ... نیز از عواید کاهش هزینه‌های کرونا بود.

کلیدواژه‌ها: پیامد اقتصادی، کرونا، سبک زندگی، زنان خانه‌دار، تهران.

نحوه ارجاع: طالب پور، ا.، سفیری، خ.، بقایی، ه. (۱۴۰۳). " بررسی پیامدهای اقتصادی کووید ۱۹ بر سبک زندگی زنان خانه دار شهر تهران".

جامعه‌شناسی و سبک زندگی. ۹(۲): ۳۱-۵۲.

صاحب امتیاز و ناشر: دانشگاه تبریز

شاپای الکترونیکی: ۵۶۴۱-۲۶۴۵

نوع دسترسی: آزاد

DOI: 10.22034/sls.2024.19332

a.talebpour@alzahra.ac.ir

* نویسنده مسئول: گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصاد دانشگاه الزهرا، تهران، ایران

Copyright ©The authors

Publisher: University of Tabriz

مقدمه

ویروس کرونا، پدیده‌ای بود که با توجه به سرعت انتشار و ویژگی مهارناپذیر خود، جهان را با بحران مواجه نمود. این بحران هر چند در ظاهر ماهیتی صرفاً پزشکی و مرتبط با نظام سلامت داشت، اما پدیده‌ای چند بعدی بود که آثار و پیامدهای آن در حوزه‌های مختلف اقتصادی، فرهنگی و سیاسی قابل رصد و رهگیری می‌باشد. حوزه سبک زندگی، یکی از حوزه‌های متأثر از پیامدهای اقتصادی این بحران می‌باشد که مورد بررسی کمی قرار گرفته است. در اوایل همه‌گیری کرونا باور همگانی این بود که این ویروس برای چند ماه باقی خواهد ماند و سپس زندگی به روال عادی باز خواهد گشت. در حقیقت، تجربه کرونا و تبعات پیرامونی آن، نوع جدیدی از شیوه زندگی را برای انسانها به ارمغان آورد که شاید بتوان آن را آغازگر عصر جدیدی در زندگی بشر تلقی کرد (حلاج زاده و فروزان، ۱۴۰۰).

به‌طور خاص شیوع کرونا، امروز سبک جدیدی از زندگی شخصی، خانوادگی و اقتصادی را به جهان تحمیل کرد. اگرچه شیوه زندگی در ابتدا بر اساس انتخاب‌های فردی و بر اساس هویت‌های شخصی است، اما بدون در نظر گرفتن زمینه‌های اقتصادی و فرهنگی، به ویژه در مرحله تعمیم، قابل تجزیه و تحلیل نیست. در سطح خرد شخصیت و ویژگی‌های بیولوژیکی و روانی فرد، خانواده، دوستان و مدرسه و دانشگاه بر زندگی روزمره و شیوه زندگی فرد تأثیر می‌گذارد. در سطح کلان فضای زندگی در شهر و جهان پیرامون، رسانه‌ها، فضای اقتصادی و سیاسی پر جنب و جوش، جنبه‌های فرهنگی جامعه بر شیوه زندگی و تغییرات آن تأثیر می‌گذارد. با توجه به اینکه بخش وسیعی از جمعیت را زنان تشکیل می‌دهند به خصوص زنان خانه دار که یکی از گروه‌های بزرگ هستند و همچنین به عنوان یک نقش مهم و تاثیرگذار در خانواده ایرانی که در دوره کرونایی و پسا کرونا شرایط متفاوتی را تجربه کرده‌اند.

مفهوم سبک زندگی از جمله مفاهیمی است که اخیراً توجه بسیاری از پژوهشگران و افراد عادی را به خود جلب کرده است؛ با این وجود کاربردهای متفاوت و در برخی مواقع متعارض، سبک زندگی را مفهومی مبهم و از دیدگاه برخی از صاحب نظران غیر قابل استفاده کرده است. پیشینه سبک زندگی به دوران حیات انشان باز می‌گردد و هر فرد یا گروه انسانی که در هر کجای جهان زندگی کرده‌اند، دارای سبک زندگی مختص به خود بوده است. اما به طور کلی پیشینه ادبیات و مفهوم سبک زندگی به زمانی باز می‌گردد که افرادی مانند آدلر برای نخستین بار این مفهوم را شکل بندی کرده‌اند و به صورت علمی مورد بررسی قرار داده‌اند. به اعتقاد آدلر شیوه زندگی هر فرد در پنج یا شش سالگی پایه گذاری می‌شود که همگی تحت تاثیر محیط خانوادگی‌اند و شامل سه عامل نقص بدنی، روانی و اقتصادی است (اوبرست و استوارت^۱، ۲۰۱۳).

در زمینه شاخص‌های شناخته شده‌ی سبک زندگی می‌توان به فعالیت‌های فیزیکی، اوقات فراغت، خواب و بیداری، روابط اقتصادی، روابط خانوادگی، معنویت، ایمنی و آرامش، تغذیه و ... اشاره کرد که هر کدام جنبه مهمی از زندگی افراد محسوب می‌شوند (به نقل از عسگری و همکاران، ۱۳۹۹).

با وجود پیشرفت بسیار زیاد در بسیاری از زمینه‌های علمی و رشد چشمگیر فناوری در حوزه پزشکی، درمانی و روان‌شناسی، گاهی انسان چنان مغلوب عوامل دور از انتظار و ناشناخته در طبیعت می‌شود که توان مقابله با آن را از دست می‌دهد. این تغییرات ناگهانی بسیاری از عادت‌های روزانه انسان را تحت تاثیر خود قرار می‌دهد و انسان را ناچار به تغییر شیوه زندگی

¹ - Oberst UE, Stewart AE

مقاله پژوهشی

می‌کند. برای هر فرد در زندگی شرایط مشابه بیماری‌های همه‌گیر به وقع می‌پیوندد که موجب می‌شود سبک زندگی فرد را تغییر دهد (لارسون، کالاتوزا و والک، ۲۰۱۷).

بیماری کووید ۱۹ با توجه به خطراتی که به همراه خود داشت توانست سبک زندگی بسیاری از افراد را تغییر دهد و به نوعی شوک شدیدی به سبک زندگی افراد داد. این تغییرات در سبک زندگی دامنه‌ای از افراد خردسال تا کهن سال را در بر گرفت. با توجه به هشدارهای سازمان بهداشت جهانی و نیز وزارت بهداشت کشورها موجب شد تا افراد جهت جلوگیری از انتشار و ابتلای این بیماری در قرنطینه در منزل را جدی بگیرند و فعالیت‌های خود از ورزش تا فعالیت در اداره را متوقف کنند و مدارس فعالیت‌های خود را متوقف و یا از طریق مجازی اداره کنند. افراد دیگری نیز رژیم خاص غذایی را شروع کردند. بر خلاف تصور، علاوه بر بزرگسالان، نوجوانان نیز به علت فعالیت‌های بسیاری که در بیرون از منزل داشتند نیز سبک متفاوتی را تجربه کردند (ژیانگ، زانگ و کواهارا، ۲۰۲۰).

بدون شک زنان خانه‌دار یکی از گروه‌های بزرگی بودند که در این دوره، در مقایسه با قبل شرایط بسیار متفاوتی را تجربه کردند. اوکلی^۳ در تعریف زن خانه‌دار می‌گوید: زنی است که کار خانه را انجام می‌دهد، ترکیب زن و خانه در یک عبارت، ارتباطی را میان زنانگی، ازدواج و مکان سکونت خانواده به وجود می‌آورد. نقش زن خانه‌دار، نقشی خانوادگی، نقشی مونث اما در عین حال نقشی کارورزانه هم هست. در تصویر اقتصادی یک زن، نقش او در مقام همسر و مادر از نقش زن خانه‌دار مجزا نیست. خانه‌داری از نمودهای تقسیم کار جنسیتی است که طبق آن از زنان و مردان انتظار می‌رود فقط به آن دسته از کارهایی مشغول شوند که از قبل تعیین شده‌اند به اختیار خود شخص نیست. در این تقسیم‌بندی، زنان، مسئول کارهای خانه و خانه‌داری و بزرگ کردن بچه‌ها شمرده می‌شوند (باقری، حسینی، خوش‌کلام، ۱۴۰۰).

به نظر می‌رسد شیوع کووید ۱۹، زنان خانه‌دار را با چالش‌های گوناگونی رو به رو کرد، زیرا با توجه به دستورات مبتنی بر رعایت پروتکل‌های بهداشتی و تعطیلی مشاغل، مدارس، آموزشگاه‌ها و ... از سوی دولت‌ها و خانه‌نشینی شدن سایر اعضای خانواده، زنان خانه‌دار علاوه بر نقش خانه‌داری، وظایف و نقش‌های جدیدی را به موازات آن متحمل شده و تغییراتی در سبک زندگی آنها پدیدار گشته است و ضرورت دارد که از نگاه اقتصاد خانوار بررسی شود، از این رو پژوهش حاضر به بررسی پیامدهای اقتصادی کووید ۱۹ بر سبک زندگی زنان خانه‌دار شهر تهران در سال ۱۴۰۱-۱۴۰۲ پرداخته است.

پیشینه و مبانی نظری تحقیق

الف. پیشینه داخلی

ایمانی (۱۴۰۱) نشان داد اجرای سیاست فاصله‌گذاری اقتصادی که منجر به تعلیق بخش عمده تعاملات اقتصادی در جامعه شد تغییراتی را در نظام اقتصادی ایجاد کرد و این تغییرات پیامدهایی را به دنبال داشت. بر اساس نتایج این تحقیق، این

¹ - Larsson SC, Kaluza J, Wolk A

² - Xiang M, Zhang Z, Kuwahara K

³ - Oakley

بحران بر حوزه‌هایی چون خانواده و آموزش، روابط کار و برخی گروه‌های اقتصادی مانند زنان، کودکان، صاحبان مشاغل خرد و مهاجران بیشترین پیامدها را داشت.

جوهری و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهش بررسی تاثیر همه‌گیری ویروس کرونا بر رفتار مصرف‌کننده در اقلیم کردستان عراق نشان دادند: همه‌گیری ویروس کرونا تأثیر معنی‌داری بر تغییر رفتار مصرف‌کننده داشته است به طوری که رفتار مصرف‌کننده قبل از همه‌گیری و در طول شیوع همه‌گیری دستخوش تغییر قرار گرفته است و شیوع این ویروس باعث کاهش درآمد و افزایش هزینه خانوار گردیده است.

ابراهیمی و سخائی (۱۴۰۱) نشان دادند؛ تغییر الگوی فراغت و فعالیت‌های فراغتی مشارکت‌کنندگان قبل و بعد از شیوع بیماری کرونا با افزایش زمان فراغت، ثبات نسبی نوع فعالیت فراغتی و تغییر در محل گذران فراغت بوده است بر این اساس مهم‌ترین فرصت‌های کرونا، داشتن زمان بیشتر برای انجام فعالیت‌های هنری و فردی و با خانواده‌بودن و مهم‌ترین چالش‌های کرونا بی‌انگیزی و افسردگی بود.

نتایج مطالعه قاسمی (۱۴۰۰) با عنوان سبک زندگی خانواده‌ها و رابطه آن با میزان درگیری با ویروس کرونا در مناطق شهر تهران نشان داد؛ میانگین سطح پیشگیری فردی و اقتصادی افراد مورد مطالعه زیاد و میانگین کنترل ارتباطات اقتصادی و کنترل حضور در جامعه‌ی آنان کم بوده است.

فلاحتی و شریعت پناهی (۱۴۰۰) با مطالعه‌ی تطبیقی فشار نقش‌های چندگانه‌ی ناشی از کرونا بر زنان در خانواده نشان دادند: زنان نه تنها در معرض ازدست دادن نقش شغل خود بودند، بلکه با توجه به اخلاق مراقبت در آنان، نقش‌های والدگری را بیش از گذشته بر دوش می‌کشند.

خالقی نژاد (۱۴۰۰) نشان داد؛ بحران ویروس کرونا، پیامدهای متعدد مثبت و منفی بر شاخصه‌های سبک زندگی اسلامی افراد داشته است و براساس یافته‌های علمی این تحقیق اثرات منفی این ویروس ایجاد اضطراب و ترس، تضعیف باورهای دینی و قطع رابطه با هموعان و... بوده است، همچنین تاثیر مثبت آن در حوزه کمک به محرومان، حذف هزینه‌های اضافی، توجه بیشتر به خانواده و... است نتیجه‌گیری پیامدهای این پدیده در عرصه‌های مختلف تبلور یافته است.

مرادی و محمدی فر (۱۳۹۹) نشان دادند: شبکه‌های اقتصادی در شکل‌گیری هراس اقتصادی دارای تأثیر معنادار اما با تغییر سبک زندگی ارتباط غیر معنادار داشته‌اند، همچنین شبکه‌های اقتصادی داخلی در شکل‌گیری هراس اقتصادی و تغییر سبک زندگی تأثیرات معنادار و معکوسی دارند داشته‌اند.

اسکندریان (۱۳۹۹) با بررسی پیامدهای ویروس کرونا در شیوه زندگی (با تأکید بر الگوی مصرف فرهنگی) نشان داد؛ بحران ویروس کرونا و شرایط قرنطینه‌چندین پیامد مثبت و منفی بر الگوی مصرف فرهنگی خانواده ایرانی دارد. بحران کرونا و شرایط ناشی از آن باعث شده است که الگوهای مصرف بصری و شنیداری در زمینه مصرف بسیار تقویت شود. کالاهای فرهنگی الگوی مصرف نوشتاری تغییر مثبت کرده است، اگرچه این الگو در زمینه فعالیت‌های فرهنگی رشد چشمگیری نداشته است.

ب. پیشینه خارجی

بلوانی و همکاران (۲۰۲۱) در مطالعه خود با موضوع اخلاق مراقبت و مادران آکادمیک در دوران کرونا نشان دادند: در آمریکا از کووید بر زندگی والدین تاثیر داشته و شواهد فزاینده‌ای حاکی از آن بود که والدین و مخصوصاً زنان برای اینکه بتوانند به تعارض نیازهای مراقبتی کودکان و الزامات شغلی پاسخ بدهند. به ناچار تکاپو و فعالیت خود را افزایش داده‌اند.

عظما^۱ (۲۰۲۱) پیامدهای اقتصادی کرونا بر طبقه متوسط در کشور ژاپن را مورد بررسی قرار داد و نشان داد کرونا پیامدهای اقتصادی زیادی بر طبقه متوسط در این کشور داشته‌است.

مهجی^۲ (۲۰۲۰) جنبه‌های مختلف اقتصادی که ویروس کرونا به ارمغان آورده است را بررسی کرده‌است، او مسائل مختلفی مانند خانواده و انزوا، کار روزانه، کار مهاجر، جمعیت شهری، جمعیت روستایی، نخبگان، معتادان، پلیس، پزشکان، بیمارستان‌ها، رسانه‌ها، واکسیناسیون و دارو، اثرات زیست محیطی، آثار اقتصادی، کشاورزی و ... را بررسی کرده‌است.

اکساین^۳ و همکاران (۲۰۲۰) نشان دادند: با گسترش پاندمی کرونا و به مخاطره افتادن سلامت گروه‌های مختلف جوامع، سلامت زنان و به ویژه زنان سنین باروری بیش از پیش حائز اهمیت شده‌است و این گروه از منظر اقتصادی باید حمایت شوند.

فاکری^۴ و همکاران (۲۰۲۰) نشان دادند: همه‌گیری کرونا پیامدهای بسیاری برای تمام افراد در تمام جوامع داشت و تجربه‌ی زیسته‌ی زنان سالمند، برساخته‌ی تأثیرات ساخت ذهنی، اقتصادی و انگیزشی بر روی کنش‌های آنان بود.

در پژوهش بای^۵ و همکاران (۲۰۱۹) نشان دادند: شروع همه‌گیری بیماری کووید-۱۹، به‌موازات تغییرات اقتصادی و اقتصادی در جوامع، حوزه‌ی خصوصی نیز از این تغییرات بی‌بهره نمانده‌است. فشار اقتصادی ناشی از بیکاری هر یک از زن یا مرد در خانواده، افزایش نقش‌های مراقبت‌کنندگی در مقابل بیماری، بار نقشی آموزش از راه دور کودکان بر روی والدین به تغییرات متفاوتی در حوزه‌ی خانواده به‌ویژه در مورد نقش‌های جنسیتی زنان منجر شد.

جمع بندی بررسی‌های صورت گرفته در زمینه پیشینه تحقیق نشان می‌دهد در حوزه کرونا مطالعاتی در محدوده سبک زندگی با رویکردی اقتصادی و مبتنی بر سبک زندگی انجام شده است، با بررسی تحقیقات پیشین با مشاهده عینی روند افزایش تحقیقات در حوزه مربوطه به این نتیجه رسیدیم که هر چه منابع و پژوهش‌ها در مورد موارد ناشناخته بیشتر صورت گیرد امکان توجه و حساسیت به مسائل جانبی دیگر و دسترسی به ایده‌ها ی کاربردی در حل مسائل بیشتر می‌شود و موضوع به صورت روشن تر و شفاف تر در درون و عمق جامعه بررسی می‌شود. در این مطالعه با توجه به قابلیت تعمیم پذیری نتایج و اطلاعات از روش پیمایش با استفاده از پرسشنامه و محاسبات اماری دقیق، با توجه به نقش مهم زنان در دوره همه‌گیری کرونا با نگاهی (رویکردی) اقتصادی به طور خاص بررسی شده‌است.

¹ . Azuma

² . Majhi

³ . Xiang YT

⁴ Fakari FR

⁵ Bai Y,

مبانی نظری

گیدنز سبک زندگی را مجموعه‌ای نسبتاً منسجم از همه رفتارها و فعالیتهای یک فرد معین در جریان زندگی روزمره خود می‌داند که مستلزم مجموعه‌ای از عاداتها و جهت‌گیریهاست و بر همین اساس از نوعی وحدت برخوردار است (گیدنز، ۲۰۰۲). وی بر آن است که: سبک زندگی زبان هویت اقتصادی در فرهنگ فرانو است، روشی نمایشی است که فقط خودش را مشخص می‌کند. پس سبک زندگی اشکال خلاقیت فرهنگی برای تجربه‌ی مردمی است؛ سبکهای زندگی اشکال هنری برای انبوهه‌ها هستند (گیدنز، ۲۰۰۲).

او معتقد است تعداد الگوهای کلی سبک زندگی بسیار کمتر از تعداد انتخاب‌های موجود در تصمیم‌گیری‌های راهبردی روزمره یا حتی درازمدت است. هر سبک زندگی مستلزم مجموعه‌ای از عادات و جهت‌گیریها و بنابراین برخورداری از نوعی وحدت است که علاوه بر اهمیت خاص خود از نظر امنیت وجودی، پیوند بین‌گزینه‌های فرعی موجود در الگویی کم و بیش منظم را نیز تامین می‌کند. (گیدنز، ۱۳۹۰).

و بر در مطالعات تاریخی گسترده خود روشن کرد که نمی‌توان کنش‌های اقتصادی را صرفاً با اتکا به مفاهیم اقتصادی درک کرد چرا که حتی در ارزیابی منافع اقتصادی نیز اندیشه‌های ناشی از خرده فرهنگ و سبک‌های زندگی موثرند. در مفهوم گروه‌های منزلتی وبر در هر طبقه نیز می‌توان سبک‌های زندگی متفاوتی را مشاهده کرد. وبر سبک زندگی را شامل شیوه‌های رفتار، لباس پوشیدن، سخن گفتن، اندیشیدن و نگرش‌هایی می‌داند که مشخص‌کننده گروه‌های منزلتی متفاوت است، نقش تعیین‌کننده سبک زندگی چنان است که هر گونه سبک بخشیدن به زندگی یا از درون گروه‌های منزلتی آغاز می‌شود یا به وسیله آنها تداوم می‌یابد. (اسکندریان، ۱۳۹۹).

از منظر بورديو سبک زندگی همان اعمال و کارهایی است که به شیوه‌ای خاص طبقه‌بندی شده و حاصل ادراکات خاص هستند. همچنین سبک زندگی تجسم یافته ترجیحات افراد است که به صورت عمل در آمده و قابل مشاهده هستند. الگویی غیر تصادفی که ماهیت طبقاتی دارد. او با نشان دادن اینکه سبک‌های زندگی محصول منش‌ها و خود منش‌ها نیز تابعی از انواع تجربه‌ها و از جمله تجربه آموزش رسمی هستند و با بیان این نکته که الگوهای مصرف اصلی ترین ابزار سبکهای زندگی اند، ارتباط میان آموزش رسمی در ساختار سرمایه داری و باز تولید آن را تحلیل کرد (ربانی و رستگار، ۱۳۹۲).

از دیدگاه پیر بورديو ذائقه‌ها و ترجیحات زیبایی‌شناختی متفاوت، سبک‌های زندگی متفاوتی ایجاد می‌کند. می‌توان انتظار داشت که عناصر مختلف سبک‌های زندگی هر طبقه اقتصادی با یکدیگر انسجام و سازگاری داشته باشد یعنی ذوق و سلیقه در وهله اول و قبل از هر چیز بی میلی و اکراه در باب سلايق ديگران است (خادمیان، ۱۳۹۰).

بورديو سه طبقه سطح بالا، متوسط و پایین را بر اساس سطح ذائقه افراد دسته‌بندی می‌کند که خود این طبقات توضیح می‌دهند که چرا دوستیها و ازدواج‌ها به ندرت از خط مرزهای سبک زندگی خارج می‌شود. بورديو مفهوم فضای اقتصادی را مطرح می‌کند که افراد در این فضا وجوه مشترکی دارند که باعث تمایز و فاصله‌گیری از بقیه می‌شود و سبکهای مختلف زندگی را نشان می‌دهد (بودنر و کوهن، ۲۰۱۰).

وبلن انگیزش‌های اجتماعی برای رفتار رقابت آمیز و چشم و همچشمی را پایه و اساس تبیین پدیده مصرف مدرن قرار می‌دهد و با طرح مفهوم طبقه تن آسا، مفهوم تمایز طبقاتی که در مصرف تجلی پیدا کرده است را مطرح می‌کند و قدرت مالی و ثروت را مبنای افتخار، منزلت و جایگاه اجتماعی میداند. البته وی نقش ذخیره کردن ثروت در کسب افتخار را ضعیف تر از نمایش دادن آن میداند و معتقد است که برای به دست آوردن و حفظ اعتبار، فقط داشتن ثروت یا قدرت کافی نیست بلکه ثروت و قدرت باید نشان داده شود، زیرا اعتبار فقط با آشکار کردن آنها به دست می‌آید (فاضلی، ۱۳۹۲). به زعم وی صاحبان قدرت و ثروت از یک طرف و محرومان از طرف دیگر دو طبقه عمده در اغلب نظامهای اجتماعی در اغلب دوره‌های تاریخی بوده‌اند ولی با پیشرفت بشری و تحولات اجتماعی به خصوص در دنیای مدرن تقسیم بندی پیچیده شد و اقشار لایه‌های مختلف برای جهش به لایه بالاتر تلاش مداوم دارند. وبلن در نظریه تن آسا ادعا می‌کند که طبقه‌ای که در سطح بالاتر نیازهای اولیه زندگی می‌کنند و مازاد سرمایه دارند به جای زندگی خردمندانه و فهیمانه و قدم نهادن در مسیر شکوفا کردن خود، با هدر دادن پول و تعقیب لذت بخش بزرگ جلوه داد خود بیشتر همتشان صرف تأثیر گذاری و روش‌های متظاهرانه است (دیلینی، ۱۳۹۱).

به زعم پترسون در الگوی مصرف جدید، طبقات بالا از همه انواع فرهنگ و هنر استفاده کرده و به سلسله مراتب ژانرهای فرهنگی بی‌اعتنا هستند. ملاحظات زیباشناختی که بر مبنای معیارهای فردی تعریف می‌شوند هدایت کردن زندگی و داوری سلیقه‌ها را بر عهده می‌گیرند. وی چنین تحولی را زیبا شناختی شدن زندگی روزمره میخواند (کاوایانی، ۱۳۹۰).

سوبل سبک زندگی را شیوه‌های متمایز زندگی می‌نامد و معتقد است که می‌توان با سنجش اقسام رفتار بروز یافته و قابل مشاهده، شاخص سازی نمود و در تحقیقاتی به تفکیک اقسام سبک‌های زندگی دست یافت (جهانگیر، ۱۳۸۹).

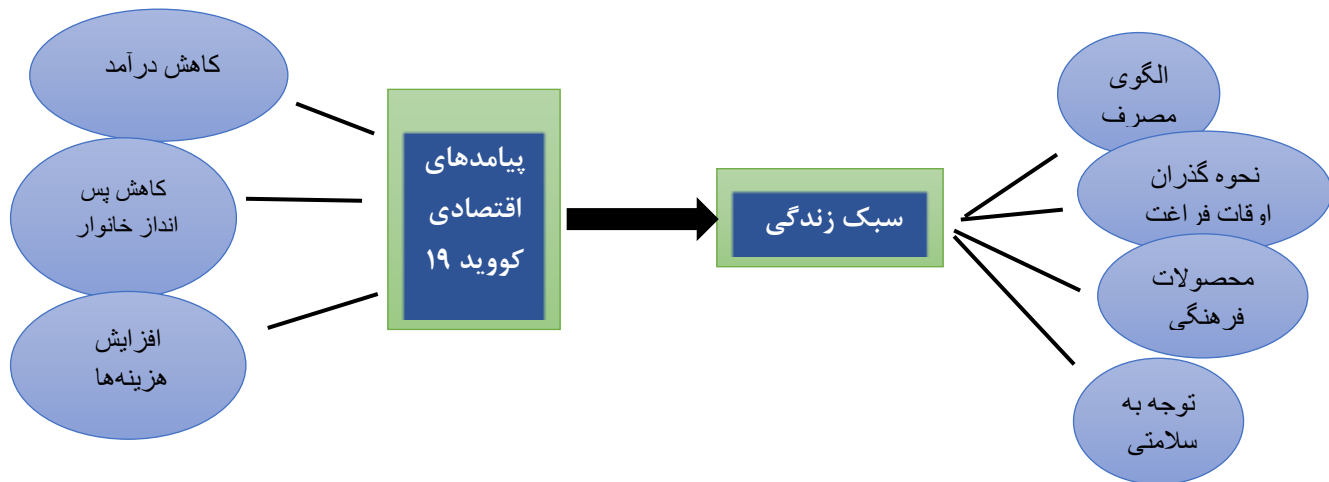
با عنایت به مباحث نظری مطرح شده می‌توان گفت که؛ پیامدهای اقتصادی سیاست فاصله گذاری اجتماعی^۱ باید مورد توجه قرار گیرد از یک سو تعطیلی کسب و کارهای خرد برای طبقه پایین، فلج کننده است و موجب افزایش بیکاری و کاهش درآمد گروه‌های تهی دست جامعه شد و از سوی دیگر در نبود سازو کارهای موثر تأمین اقتصادی و صندوق‌های حمایت از بیکاری برای صاحبان مشاغل آزاد، تداوم وضعیت تعطیلی و تعلیق این فعالیت‌ها امکان پذیر نبوده است (ایمانی جاجرمی، ۱۳۹۹: ۹۷). با توجه به مبانی نظری تحقیق به طور کلی برخی از پیامدهای اقتصادی و اقتصادی پاندمی کرونا عبارت از بحران اقتصادی، رکود اقتصادی، کاهش نیروی کار در تمام بخش‌های اقتصادی و از بین رفتن بسیاری از مشاغل بود (متیومن^۲، ۲۰۱۸).

در مجموع پیامدهای اقتصادی ناشی از ویروس کرونا در آثار داخلی و خارجی مورد بررسی عبارتند از: افزایش فقر و فشار اقتصادی بر اقشار فرودست، کاهش درآمد و سوء تغذیه ناشی از آن، کاهش امنیت غذایی، تعطیلی مدارس و مشکلات ناشی از آن، تضعیف صنعت توریسم و گردشگری، تحکیم نابرابری آموزش، زوال روابط انسانی و همسایگی، تضاد کار و زندگی زنان، باز تولید نابرابری جنسیتی در محیط درمان، شکاف دولت و ملت و کاهش اعتماد به دولت، شیوع شبه علم و افزایش نگرانی و اضطراب اقتصادی بود (پارک^۳، ۲۰۲۰). در این تحقیق بر اساس مبانی نظری مورد مطالعه مدل مفهومی در قالب مدل زیر مورد بررسی قرار گرفت.

^۱ از منظر جامعه‌شناختی فاصله گذاری فیزیکی بیشتر مطرح می‌باشد اما با توجه به مفهوم رایج فاصله گذاری اجتماعی (Social Distance) از این مفهوم استفاده شده است. نویسنده.

^۲ Matthewman,

^۳ Park, I.,

شکل ۱. مدل مفهومی

روش تحقیق

تحقیق حاضر از نظر هدف یک مطالعه کاربردی و از نظر زمان مطالعه مقطعی و از لحاظ نحوه گردآوری داده‌ها از نوع تحقیقات توصیفی (غیرآزمایشی) و مطالعه میدانی به شمار می‌آید و روش آن به صورت پیمایشی بود. جامعه آماری تحقیق حاضر کلیه زنان خانه دار شهر تهران در مناطق مختلف بودند با توجه به حجم زیاد جامعه آماری و نوع روش تحقیق، از شیوه نمونه‌گیری طبقه‌ای متناسب استفاده شد. به این صورت که تهران به چهار قسمت شمال، جنوب، شرق و غرب تقسیم شد و سپس به طور تصادفی از هر کدام از این نواحی یک منطقه انتخاب شد، از شمال منطقه ۳، از جنوب منطقه ۱۶، از شرق منطقه ۱۴ و از غرب منطقه ۲۲ انتخاب شد. تعداد کل زنان این چهار منطقه ۶۷۵۴۶۲ نفر بودند. تعداد نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۲۶۷ نفر به دست آمد که این تعداد متناسب با حجم جمعیت همان منطقه نمونه‌گیری شد. به منظور سنجش موضوع تحقیق از پرسشنامه محقق ساخته با ۴۷ سوال و ۷ خرده‌مقیاس در دو مولفه اصلی پیامدهای اقتصادی (سه خرده‌مقیاس) و سبک زندگی (چهار خرده‌مقیاس) استفاده شد. پایایی ابزار اندازه‌گیری با استفاده از آلفای کرونباخ مقدار ۰/۹ به دست آمد. این مقدار نشان‌دهنده قابلیت اعتماد بالای سوالات بود، همچنین مقدار آلفا برای خرده‌مقیاس‌های فاصله‌فیزیکی ۰/۷۲، روابط اقتصادی ۰/۵۷، پایگاه اقتصادی - اقتصادی ۰/۷۲، سلامت جسمی و روانی ۰/۵۵، اوقات فراغت ۰/۷۹، الگوی مصرف ۰/۶۹ و محصولات فرهنگی ۰/۶۳ به دست آمد. برای تعیین روایی^۱ پرسشنامه از دو روش؛ روایی محتوا و روایی صوری استفاده شد، روایی محتوا از طریق مراجعه به متخصصین موضوعی مورد تایید قرار گرفت و روایی صوری پرسشنامه توسط چند نفر از پاسخگویان مورد تایید قرار گرفت. تجزیه و تحلیل داده‌ها از طریق روش‌های آمار توصیفی (فراوانی، درصد، میانگین و انحراف معیار)، و آمار استنباطی

¹ Validity

مقاله پژوهشی

ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چندمتغیره انجام گرفت قبل از بررسی فرضیه‌های پژوهش، آزمون گولموگورف اسمیرنوف به منظور بررسی نرمال بودن داده‌های پژوهش انجام شد.

یافته‌ها

الف. یافته‌های توصیفی

سن پاسخگویان

جدول شماره ۱. سن پاسخگویان

درصد	فراوانی	سطوح متغیر سن
۱۶/۹	۴۵	۲۰-۲۹ سال
۳۲/۲	۸۶	۳۰-۳۹ سال
۲۷/۳	۷۳	۴۰-۴۹ سال
۱۸/۴	۴۹	۵۰-۵۹ سال
۵/۲	۱۴	۶۰-۷۰ سال
۱۰۰/۰	۲۶۷	کل

بر اساس جدول فوق، ۱۶/۹ درصد پاسخگویان در گروه سنی ۲۰-۲۹ سال، ۳۲/۲ درصد در گروه سنی ۳۰-۳۹ سال، ۲۷/۳ درصد در گروه سنی ۴۰-۴۹ سال، ۱۸/۴ درصد در گروه سنی ۵۰-۵۹ سال و ۵/۲ درصد در گروه سنی ۶۰-۷۰ سال بوده‌اند. همچنین میانگین سن پاسخگویان (۴۰/۴۵) بود.

تحصیلات پاسخگویان و همسران

جدول ۲. تحصیلات پاسخگویان و همسران

تحصیلات همسر		تحصیلات پاسخگو		سطوح متغیر تحصیلات
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۱/۵	۴	۱/۱	۳	بیسواد
۷/۹	۲۱	۵/۶	۱۵	ابتدایی
۳۰/۳	۸۱	۳۱/۸	۸۵	دیپلم
۱۳/۱	۳۵	۱۳/۹	۳۷	فوق دیپلم
۲۴/۰	۶۴	۳۱/۵	۸۴	لیسانس
۹/۷	۲۶	۱۱/۶	۳۱	فوق لیسانس

۸/۶	۲۳	۱/۹	۵	دکتری
۴/۸	۱۳	۲/۶	۷	سایر
۱۰۰/۰	۲۶۷	۱۰۰/۰	۲۶۷	کل

بر اساس جدول فوق، بیشترین تعداد پاسخگویان دارای تحصیلات دیپلم (۳۱/۸ درصد) بودند، همچنین تحصیلات دیپلم (۳۰/۳ درصد) نمای فراوانی تحصیلات همسر بود.

وضعیت تاهل پاسخگویان

جدول ۳. وضعیت تاهل پاسخگویان

درصد	فراوانی	سطوح متغیر وضعیت تاهل
۹۴/۴	۲۵۲	متاهل
۱/۵	۴	مجرد
۰/۷	۲	مطلقه
۳/۴	۹	همسر فوت شده
۱۰۰/۰	۲۶۷	کل

بر اساس جدول فوق، اکثریت پاسخگویان، معادل ۹۴/۴ درصد متاهل، ۱/۵ درصد مجرد، ۰/۷ درصد مطلقه و ۳/۴ درصد همسر فوت شده بودند.

میانگین متغیرهای اصلی تحقیق

جدول ۴. میانگین متغیرهای اصلی

انحراف معیار	میانگین	ابعاد	شاخص
۲/۰۴	۱۳/۲۳	فاصله فیزیکی	پیامدهای اقتصادی کووید ۱۹
۳/۶۴	۱۷/۱۳	روابط اقتصادی	
۶/۹۸	۲۸/۲	پایگاه اقتصادی اقتصادی	
۹/۴۴	۵۸/۵۸	کل شاخص پیامدهای اقتصادی	
۴/۷۸	۳۴/۲۷	سلامت جسمی و روانی	سبک زندگی
۵/۶۲	۳۶/۷۷	اوقات فراغت	
۵/۱۶	۳۰/۳۹	الگوی مصرف	
۳/۰۴	۱۵/۳۲	محصولات فرهنگی	
۱۴/۵۶	۱۱۶/۷۶	کل شاخص سبک زندگی	

بر اساس نتایج جدول فوق مشخص شد: میانگین شاخص پیامدهای اقتصادی ۵۸/۵۸ و میانگین شاخص سبک زندگی ۱۱۶/۷۶ است.

ب. یافته‌های استنباطی

تحلیل رگرسیون چندگانه

در این بخش نتیجه آزمون رگرسیون چندگانه ارائه شده است، از روش ورود همزمان برای آزمون رگرسیون استفاده شد و مقادیر ضریب تعیین، درصد واریانس تبیینی، برازندگی رگرسیون، مقدار ضریب غیراستاندارد، ضریب استاندارد و معناداری آن در ادامه ارائه شده است.

جدول ۵. تحلیل رگرسیون چندگانه

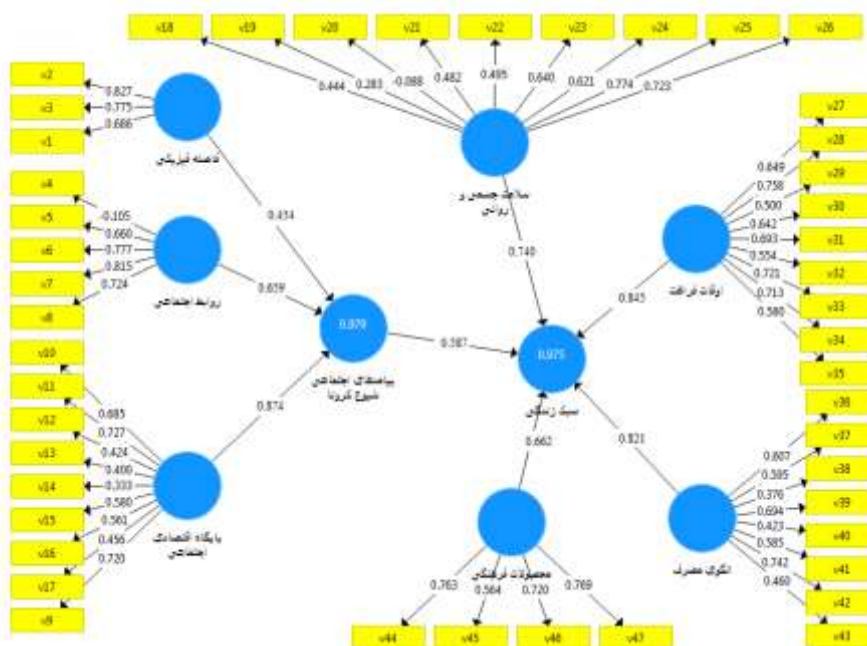
جدول ۵. تحلیل رگرسیون چندگانه			
۰/۳۷۸			R مقدار
۰/۶۱۵			ضریب تعیین
۰/۳۷۱			ضریب تعیین تعدیل شده
۱۱/۵۵			خطای استاندارد تخمین
میانگین مربعات	درجه آزادی		
۷۱۱۷/۷	۳	۲۱۳۵۳/۱۲۴	رگرسیون
۱۳۳/۴	۲۶۳	۳۵۰۸۵/۰۱	پس‌مان
	۲۶۶	۵۶۴۳۸/۱۳	کل
۵۳/۳۵			مقدار F
۰/۰۰۱			معناداری

بر اساس جدول فوق متغیرهای مستقل؛ فاصله فیزیکی، روابط اقتصادی و پایگاه اقتصادی - اقتصادی در مجموع توانسته‌اند ۳۷ درصد تغییرات متغیر وابسته را پیش بینی نمایند، با توجه به اینکه آزمون برازندگی رگرسیون معنادار است، می‌توان گفت مدل رگرسیونی برازندگی لازم را داشته و داده‌های جمع‌آوری شده، بر مدل اولیه رگرسیون انطباق دارد.

جدول ۶. ضرایب رگرسیون و تاثیر متغیرهای مستقل بر وابسته

متغیرهای مستقل	ضریب استاندارد نشده			معناداری
	B مقدار	خطای استاندارد	بتا	
باقیمانده	۵۲/۶۴۵	۵/۳۲۹	-	۰/۰۰۱
فاصله فیزیکی	۲/۱۷۵	۰/۳۶۹	۰/۳۰۵	۰/۰۰۱
روابط اقتصادی	۰/۸۵۴	۰/۲۱۳	۰/۲۱۴	۰/۰۰۱
پایگاه اقتصادی - اقتصادی	۰/۷۳۳	۰/۱۰۵	۰/۳۵۲	۰/۰۰۱

با استفاده از ضریب بتا می توان تاثیر متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته را دریافت. بر اساس این جدول و مقدار بتا تاثیر فاصله فیزیکی بر سبک زندگی ۰/۳۰، روابط اقتصادی بر سبک زندگی ۰/۲۱ و پایگاه اقتصادی بر سبک زندگی ۰/۳۵ بوده است. بنابراین به ترتیب پایگاه اقتصادی بیشترین تاثیر وبعد فاصله فیزیکی و بعد روابط اقتصادی بر سبک زندگی داشته است.

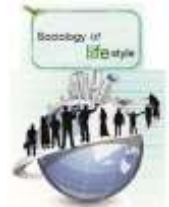
تحلیل مسیر مدل پژوهش نشان می دهد اندازه اثر مستقیم پیامدهای اقتصادی شیوع کرونا بر سبک زندگی ۰/۵۸۷ بوده است.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی پیامدهای اقتصادی کووید ۱۹ برسبک زندگی زنان خانه دار شهر تهران انجام شد؛ از ۲۶۷ نفر شرکت کننده در پژوهش، ۱۶/۹ درصد پاسخگویان در گروه سنی ۲۹-۲۰ سال، ۳۲/۲ درصد در گروه سنی ۳۹-۳۰ سال، ۲۷/۳ درصد در گروه سنی ۴۹-۴۰ سال، ۱۸/۴ درصد در گروه سنی ۵۹-۵۰ سال و ۵/۲ درصد در گروه سنی ۷۰-۶۰ سال بوده‌اند. همچنین میانگین سن پاسخگویان (۴۰/۴۵) می‌باشد؛ بیشترین تعداد پاسخگویان دارای تحصیلات دیپلم (۳۱/۸ درصد) بودند؛ اکثریت پاسخگویان، معادل ۹۴/۴ درصد متاهل بودند. نتایج یافته‌های استنباطی نشان داد: بین دو متغیر پیامدهای اقتصادی شیوع کرونا و سبک زندگی رابطه وجود داشت، این نتایج با یافته‌های پژوهش قاسمی (۱۴۰۰)، خالقی نژاد (۱۴۰۰)، شرف‌الدین (۱۴۰۰)، مرادی و محمدی فرد (۱۳۹۹)، کارگر و بیرقی فرد (۱۳۹۹)، اسکندریان (۱۳۹۹)، عسگری و همکاران (۱۳۹۹) همسو بود. در تبیین این مسئله می‌توان گفت طبق نظریه‌گیدنز، کنشگران اقتصادی به منظور تاثیر گذاری برای تغییر شرایط اقتصادی، یک سری از فعالیت‌های خود را در جامعه مورد بازنگری قرار دادند؛ به همین خاطر سبک زندگی تاثیرات متنوع و متعددی را از این ویروس دریافت کرد. تغییرات ارزش‌ها، نگرش‌ها و رفتارها و به تبع آن تغییرات و گونه‌گون شدن سریع شیوه‌های زندگی، خود به دغدغه‌نویسی در جامعه تبدیل شد. تغییرات توأم با سرعت، عرصه را برای تأمل، ارزیابی و بازاندیشی و ایجاد سبک جدید از زندگی فراهم کرد.

آزمون فرضیات نشان داد پیامدهای اقتصادی شیوع کرونا بر سلامت جسمی و روانی تاثیر معنادار داشته است. در تبیین این مسئله می‌توان گفت بر اساس تعاریف، سبک زندگی شیوه‌ای نسبتاً ثابت است که فرد اهداف خود را به وسیله آن پی می‌گیرد. سبک زندگی سلامت محور به منزله‌ی پدیده‌ای چندعلتی، چندبعدی و چنددلالتی به الگوهای جمعی رفتار مربوط می‌شود که می‌تواند مانعی در مشکلات مربوط به سلامت و تضمین‌کننده‌ی سلامت برای فرد باشد. این سبک از ابعاد متنوعی چون ورزش، تغذیه‌ی مناسب و نامناسب، خودکنترلی، رفتارهای پیشگیرانه و ... تشکیل شده است. جوهره‌ی تعریف سبک زندگی سلامت انسجام در انجام دادن مجموعه‌ای از رفتارهای مرتبط با بهداشت و سلامتی است (چانی، ۲۰۰۲: ۱۱۶).

آزمون فرضیات نشان داد پیامدهای اقتصادی شیوع کرونا بر اوقات فراغت تاثیر معنادار داشته است. همسو با این یافته‌ها نتایج پژوهش سعیدی و علمی (۱۳۹۹) با عنوان بررسی نحوه گذران اوقات فراغت شهروندان شهر قزوین در دوران اپیدمی کرونا نشان داد که با فراگیری ویروس کرونا نحوه گذران اوقات فراغت شهروندان کاملاً دگرگون شد. ۲۱/۶ درصد از شهروندان در زمان اپیدمی کرونا محیط خارج از منزل را برای گذران اوقات فراغت خود انتخاب کرده‌اند که کاهش ۴۷/۷ درصدی را نسبت به دوران قبل از کرونا نشان می‌دهد. نتایج نشان داد که بعد از به وجود آمدن شرایط اپیدمی کرونا برای زندگی شهروندان، فعالیت‌های فراغتی بی‌تحرک تفریحی (رسانه‌ای) با جهش قابل توجهی با میانگین ۲۱/۵۸ ساعت در هفته رتبه ۱ را به خود اختصاص داده است که نسبت به دوران قبل از کرونا افزایش بیش از دوبرابر را نشان می‌دهد. ابراهیمی و همکاران (۱۴۰۱) نیز در پژوهش خود با عنوان واکاوی تجربه‌ی زیسته‌ی گذران اوقات فراغت جوانان، پیش و پس از شیوع کرونا نشان دادند؛ تغییر الگوی فراغت و فعالیت‌های فراغتی مشارکت‌کنندگان قبل و بعد از شیوع بیماری کرونا، افزایش زمان فراغت، ثبات نسبی نوع فعالیت فراغتی و تغییر در محل گذران فراغت، افزایش محتوای فرهنگی و هنری در فعالیت‌های فراغتی، افزایش فعالیت‌های مشارکتی در امور منزل، افزایش انگیزه و آگاهی برای فراهم کردن امکانات گذران اوقات فراغت در خانه و تغییر سبک استفاده از فضای مجازی از پیامدهای شیوع ویروس کرونا بوده است. تاثیر پذیری اوقات فراغت و فعالیت‌های ناشی از آن از شرایط کرونایی، بسیار

محتمل بود، به عبارت دیگر شرایط بحرانی روز را می‌توان به عنوان فرصتی برای تقویت فعالیت سرگرمی - تفریحی معطوف به اوقات فراغت که در کنار خانواده انجام می‌گیرد، در نظر گرفت. هر چند چنان که گفته شد، به دلیل عدم تجربه چنین دروایی و یا عدم فرصت یادگیری چنین رفتاری، انتظار تحقق آن قدری دور از ذهن است.

همچنین آزمون فرضیات نشان داد پیامدهای اقتصادی شیوع کرونا بر الگوی مصرف تاثیر معنادار داشته است. این یافته با نتایج پژوهش جواهری و همکاران (۱۴۰۱) با عنوان بررسی تاثیر همه‌گیری ویروس کرونا بر رفتار مصرف‌کننده در اقلیم کردستان عراق همسو بوده است. ایشان نیز در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که همه‌گیری ویروس کرونا تأثیر معنی‌داری بر تغییر رفتار مصرف‌کننده داشته است به طوری که رفتار مصرف‌کننده قبل از همه‌گیری و در طول شیوع همه‌گیری دستخوش تغییر قرار گرفته است و شیوع این ویروس باعث کاهش درآمد و افزایش هزینه خانوار گردیده است. از آنجا که بستر تعاملات اقتصادی و همچنین برخی آداب و رسوم کنشگران اقتصادی، به عنوان زمینه تسهیلگر شیوع و تکثیر این ویروس تشخیص داده شده است، ماهیتی اقتصادی و فرهنگی به آن بخشیده است. پیامدهای این پدیده در عرصه‌های مختلف اقتصادی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی تبلور یافته و بدیهی است که مدیریت و کنترل آن، نیاز به داشتن اطلاع و شناختی دقیق از این آثار و پیامدهاست. یکی از حوزه‌های اجتماعی متأثر از این پدیده، سبک زندگی کنشگران اقتصادی، به ویژه بعد الگوی مصرف ایشان است. جایگاه مفهوم مصرف در دنیای مدرن در حدی است که بر خلاف جوامع سنتی که در آن، موقعیت اقتصادی - اقتصادی افراد مبین پایگاه و طبقه اقتصادی آنان بود، امروزه افراد با مصرف و چگونگی آن، پایگاه اقتصادی جدیدی را برای خود تعریف می‌نمایند.

آزمون فرضیات تحقیق نشان داد پیامدهای اقتصادی شیوع کرونا بر استفاده از محصولات فرهنگی تاثیر معنادار داشته است. همسو با یافته‌های این پژوهش اسکندریان (۱۳۹۹) در مقاله «ارزیابی پیادهای ویروس کرونا بر سبک زندگی با تاکید بر الگوی مصرف فرهنگی» نشان داد که بحران ویروس کرونا و شرایط قرنطینه پیامدهای مثبت و منفی برای الگوی مصرف خانواده‌های ایرانی به همراه داشته است. در حوزه‌ی مصرف کالاهای فرهنگی، الگوهای مصرف دیداری و شنیداری تقویت و در حوزه‌ی انجام فعالیت‌های فرهنگی، فعالیت‌های مبتنی بر روابط خارج از خانه با محدودیت‌های جدی مواجه شده است و در مقابل، تعامل، گپ و گفتگو با اعضای خانواده به عنوان فرصتی در کانون توجه قرار گرفته است. الگوی مصرف مجازی با قابلیت‌های بسیار جایگاه ویژه‌ای در سبد مصرف فرهنگی یافته است. نتایج پژوهش حسینی (۱۳۹۹) نیز نشان داد در دوران پساکرونا میزان مخاطبان تلویزیون نسبت به گذشته افزایش داشته است؛ به طوری که بیش از ۵۶ درصد از افراد اوقات خود را با تماشای برنامه‌های تلویزیونی سپری کرده‌اند و ۴۰ درصد با فعالیت در شبکه‌های اقتصادی. کاظمی (۱۳۹۹) در مقاله خود تحت عنوان «نگاهی جامعه‌شناختی به کروناپی شدن جامعه: ذکر می‌کند: وضعیت کروناپی شده و به خصوص در ایام قرنطینه، زندگی به دو شیوه خود را از نو بازسازی کرده است: ابتدا از طریق درهای بسته خانه‌ها و حتی این روزها بعد از فروکش کردن بحران، در پشت درهای بسته اتاقهای کار، و شیوه دومی که زندگی کروناپی شده خود را بازآفریده است، از طریق قاب دوربینهای موبایل ماست و تعامل با خانواده، دوستان و همکاران از پشت این قاب‌ها و چهارچوب‌ها تجلی یافته است. الگوی مصرف فرهنگی در شرایط طبیعی، جایگاه ویژه‌ای در سبک زندگی ایرانیان داشته است. شرایط قرنطینه از این ظرفیت برخوردار شد که این جایگاه را به شکل قابل توجهی ارتقا بخشید. صرف‌ظراً از شاخه غیر خانگی این الگو (سینما، تئاتر و کنسرت موسیقی) که امکان استفاده از آن در شرایط قرنطینه به حداقل خود رسید، وقت آزاد فوق‌العاده‌ای پیش روی خانواده ایرانی نهاد که به صورت طبیعی،

مقاله پژوهشی

بخش زیادی از آن صرف تماشای تلویزیون، ماهواره و فیلم‌های شبکه‌های پخش خانگی گردید. همچنین شرایط قرنطینه و دامنه زمانی آزاد شده در این دوره، توانست ظرفیت مناسبی را برای تقویت الگوی مصرف محصولات فرهنگی مکتوب فراهم آورد. در اختیار قرار گرفتن منابع متعدد کتابخانه‌ای از طریق شبکه‌های مجازی و به کارگیری فناوری در این حوزه برای تولید پادکست‌ها و کتاب‌های صوتی، این امید را تقویت کرد. در مورد مصرف محصولات فرهنگی مجازی، شرایط ایجاد شد در اثر پاندمی کرونا و دروان قرنطینه، از ظرفیت تحریک و ارتقای بیشتر این جایگاه برخوردار شد. به ویژه آنکه بررسی نیز نشان داد که اخبار و اطلاعات منتشر شده در این فضا، قابلیت اعتماد و اطمینان بیشتری برای مردم نسبت به اخبار و اطلاعات رسمی داشت. مطالعات مختلف از نقش قابل توجه شبکه‌های اقتصادی مجازی برای کسب اخبار و اطلاعات حکایت دارد (اسکندریان، ۱۳۹۹: ۳۳).

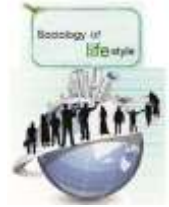
تجربه زیسته محققین در متن جامعه

همه‌گیری سریع ویروس کرونا در جهان و در ایران تغییراتی را در ابعاد مختلف به وجود آورد که در هر بخش از جامعه و در گروه‌های مختلف به خصوص زنان جامعه پیامدهای گوناگونی داشت، با توجه به تعریف سبک زندگی توسط سازمان بهداشت جهانی (۱۹۸۸) سبک زندگی یک روش زندگی با الگوهای رفتاری مشخص است که تحت تاثیر اثر متقابل ویژگی‌های شخصی فرد، تعامل‌های اقتصادی و شرایط زندگی محیطی و اقتصادی قرار دارد. این تعریف نشان می‌دهد که الگوهای رفتاری باید به طور مداوم با تغییرات اقتصادی و شرایط محیطی منطبق شود و همچنین اقدامات در جهت بهبود سلامت که از طریق توانمند ساختن مردم برای تغییر سبک زندگی دنبال می‌شود، باید نه تنها در سطح فردی، بلکه در سطح جامعه و شرایط زندگی که بر رفتار فرد یا سبک زندگی تاثیر گذار است هم باشد. (دهکردی ۱۳۹۹: ۱۶۳)

تغییراتی که این بیماری در ابعاد مختلف ارتباطات، مصرف، اولویت‌های مصرفی در خوراک، پوشاک و گذران اوقات فراغت و... از پیامدهای این همه‌گیری در جامعه‌ی زنان بود، آنچه در جهت تکمیل پرسشنامه به کرات از طریق پرسش‌های باز و بازخورد پاسخگویان نسبت به موضوع تحقیق، مشاهده شد؛ میزان درآمد مهمترین متغیر تاثیرگذار بود که حتی تعیین‌کننده میزان تحقق زیر مجموعه‌های دیگر سبک زندگی مانند گذران اوقات فراغت حتی خرید مکمل‌های غذایی در جهت سلامتی و تقویت سیستم ایمنی بدن در برابر بیماری در دوره همه‌گیری بود اینک فرد از چه پایگاه اقتصادی در جامعه برخوردار باشد در کمیت و کیفیت سبک زندگی او بسیار تاثیرگذار بود، فرصت‌ها و محدودیت‌هایی که کووید ۱۹ به وجود آورد با توجه به میزان کم درآمد و از طرفی گرانی کالاها در زمان‌های اوج بیماری قدرت خرید و انعطاف در تغییر سبک زندگی در یک خانواده به خصوص در بین قشر کم درآمد جامعه را کم کرد. فقدان حضور فیزیکی در دوران کرونا موجب شد که بسیاری از فعالیت‌ها مثل رفتن به پارک، مسافرت‌ها و... به حالت تعلیق در آیند یا متوقف شوند در مقابل نوع جدیدی از فعالیت‌ها و مصرف فرهنگی در عرصه فضای مجازی افزایش یافت که ۵۱ درصد از زنان جامعه مورد مطالعه تحقیق حاضر بیشتر به فضای مجازی رو آوردند، ۴۴ درصد از احوالپرسی‌های خانوادگی و ۳۹ درصد از خریدهای اینترنتی تنها بخشی از چنین پیامدهایی بود. کرونا علاوه بر هزینه‌هایی که به لحاظ خرید لوازم بهداشتی ایجاد کرد و علاوه بر هزینه‌های درمانی که برای مبتلایان داشت برای زنانی که دارای فرزند خردسال بودند توأم با خرید وسایل بازی بیشتر بود اما در کنار این افزایش هزینه‌ها کاهش هزینه‌های مهمانی‌ها، رستوران‌گردی و... نیز از عواید کرونا بود با توجه به مشاهدات و پاسخ پاسخگویان مهمترین پیامد کووید ۱۹ که بر عادات، توجه و حساسیت آن‌ها همچنان باقی مانده است با حوزه بهداشت و رعایت اصول بهداشتی در مکان‌های عمومی و استفاده از ماسک مرتبط است.

منابع

- ابراهیمی، مرضیه، سخائی، الهام (۱۴۰۱). واکاوی تجربه زیسته گذران اوقات فراغت جوانان، پیش و پس از شیوع کرونا، مطالعات و تحقیقات اقتصادی ایران، ۱۱ (۱): ۲۲۲-۱۹۳
- اسکندریان، غلامرضا (۱۳۹۹). ارزیابی پیامدهای ویروس کرونا برسبک زندگی (با تاکید بر الگوی مصرف فرهنگی). فصلنامه علمی-تخصصی ارزیابی تاثیرات اقتصادی، شماره دوم، ویژه نامه پیامدهای شیوع ویروس کرونا-کوید ۱۹
- ایمانی جاجرمی، حسین (۱۴۰۱). پیامدهای اقتصادی شیوع ویروس کرونا در جامعه ایران. فصلنامه علمی-تخصصی ارزیابی تاثیرات اقتصادی، ۱ (۲): ۸۵-۶۵
- باقری، معصومه. حسینی، محمدرضا و خوش کلام، نرگس (۱۴۰۰). سناریوی چند جانبه زنان خانه دار در دوره شیوع ویروس کرونا (مطالعه زنان خانه دار بالای ۲۰ سال شهر بروجرد)، نشریه جامعه‌شناسی کاربردی، ۳۳ (۸۷): ۱۲۴-۱۰۱
- جواهری، بختیار. یونس، علی احمد. ناشتی، عبدالله محمود و محمدی، سمیرا (۱۴۰۱). بررسی تاثیر همه‌گیری ویروس کرونا بر رفتار مصرف‌کننده در اقلیم کردستان عراق، مطالعات رفتار مصرف‌کننده، ۹ (۳): ۵۵-۳۴
- جهانگیر، ز. (۱۳۸۹). بررسی رابطه سبک زندگی و مصرف گرایی، رساله کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار.
- حلاج زاده، هدا و فروزان، اسماعیل (۱۴۰۰). تاثیر ویروس کرونا بر تغییر سبک زندگی در شهر اردبیل در افراد ۱۵ تا ۵۰ سال، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه گیلان
- خادمیان، ط. (۱۳۸۸). سبک زندگی و مصرف فرهنگی. تهران: انتشارات جهان کتاب.
- خادمیان، ط. (۱۳۸۶). بررسی تاثیر رسانه های جمعی بر سبک زندگی (مطالعه موردی زنان شهر تهران). رساله دکترا، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات.
- خالقی نژاد، سکینه (۱۴۰۰). پیامدهای کرونا بر مولفه های سبک زندگی اسلامی، نخستین همایش ملی فرهنگ
- عسگری، محمد. چوبداری، عسگر و خانجانی، مهدی (۱۳۹۹). تحلیل تجارب زیسته افراد در بعد سبک زندگی در دوران همه گیری بیماری کرونا، قرآن و طب، ۵ (۴): ۴۱-۳۲
- قاسمی، زهرا (۱۴۰۰). سبک زندگی خانواده‌ها و رابطه آن با میزان درگیری با ویروس کرونا، مجله مطالعات اقتصادی ایران، ۱۵ (۳): ۷۵-۵۱
- کارگر، فاطمه، بیرقی فرد، علی (۱۳۹۹). نقش سبک زندگی در سلامتی و پیشگیری از بیماری کرونا، فصلنامه مطالعات کاربردی در علوم اقتصادی و جامعه‌شناسی، سال سوم شماره ۷
- گیدنز، آنتونی (۱۳۷۶). جامعه‌شناسی، ترجمه منوچهر صبوری، نشر نی
- گیدنز، آنتونی. (۱۳۸۰). پیامدهای مدرنیته. ترجمه: م، ثلاثی. تهران: نشر مرکز. چاپ دوم.
- مرادی، علی، محمدی فر (۱۳۹۹). نقش شبکه های اقتصادی در شکل گیری هراس اقتصادی و تغییر سبک زندگی ناشی از ویروس کرونا (مطالعه موردی شهر کرمانشاه)، نشریه علمی انتظام اقتصادی، سال دوازدهم، شماره ۲.
- وبر، ماکس (۱۳۸۴). اقتصاد و جامعه، ترجمه عباس منوچهری و همکاران، تهران: مولی
- وبلن، تورستین (۱۳۹۵). نظریه ی طبقه تن اسا، ترجمه فرهنگ ارشاد، نشر نی

مقاله پژوهشی

- Azuma K, Nojiri T, Kawashima M, Hanai A, Ayaki M, Tsubota K.(2021). Possible favorable lifestyle changes owing to the coronavirus disease 2019 (COVID-19) pandemic among middle-aged Japanese women: An ancillary survey of the TRF-Japan study using the original “Taberhythm” smartphone app. *PLoS ONE* 16(3):
- Bourdieu, p. (2017). *Distinction: A Social Critique of the Judgements of Taste*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Chen Q, Liang M, Li Y, Guo J, Fei D, Wang L, He LI, Sheng C, Cai Y, Li X, Wang J.(2020). Mental health care for medical staff in China during the COVID-19 outbreak. *The Lancet Psychiatry*. 2020 Apr 1;7(4):e15-6.
- Fabian JM.(2021). Neuropsychological and neurological correlates in violent and homicidal offenders: A legal and neuroscience perspective. *Aggression and Violent Behavior*. 2021;15(3):209-23.
- Ghosh, R., Dubey, M. J., Chatterjee, S., & Dubey, S. (2020). Impact of COVID-19 on children: Special focus on psychosocial aspect. *education*, 31, 34-42.
- Gu X, Chang M, Solmon MA.(2019). Physical activity, physical fitness, and health-related quality of life in school-aged children. *Journal of Teaching in Physical Education*. 2019;35(2):117-26.
- Guerrero MD, Vanderloo LM, Rhodes RE, Faulkner G, Moore SA, Tremblay MSJJoS.(2020). Canadian children's and youth's adherence to the 24-h movement guidelines during the COVID-19 pandemic: A decision tree analysis. 2020.
- Li, D.-J., Kao W.T, Shieh V., Chih Chou F.H, LoH.A.(2020). Development and Implementation of Societal Influences Survey Questionnaire (SISQ) for Peoples during COVID-19 Pandemic: A Validity and Reliability Analysis." *International journal of environmental research and public health*(2020); 17: 6246.
- Li S, Wang Y, Xue J, Zhao N, Zhu T.(2020). The impact of COVID-19 epidemic declaration on psychological consequences: a study on active Weibo users. *International journal of environmental research and public health*. 2020 Jan;17(6):2032.
- Majhi, N. (2020). *The Sociology of COVID-19 Pandemic*. Tathapi (UGC Care journal).19: 210-216
- Margaritis I, Houdart S, El Ouadrhiri Y, Bigard X, Vuillemin A, Duché PJAoPH.(2020). How to deal with COVID-19 epidemic-related lockdown physical inactivity and sedentary increase in youth? Adaptation of Anses' benchmarks. 2020;78:1-6.
- Mattioli AV, Ballerini Puviani M (2020). Lifestyle at time of COVID-19: How could quarantine affect cardiovascular risk. *American Journal of lifestyle medicine*. 2020 May;14(3):240-2.
- Moore SA, Faulkner G, Rhodes RE, Brussoni M, Chulak-Bozzer T, Ferguson LJ.(2020). Impact of the COVID-19 virus outbreak on movement and play behaviours of Canadian children and youth: a national survey. 2020;17(1):1-11.
- Park, I., Oh, S. M., Lee, K. H., Kim, S., Jeon, J. E., Lee, H. Y., & Lee, Y. J. (2020). The moderating effect of sleep disturbance on the association of stress with impulsivity and depressed mood. *Psychiatry Investigation*, 17 (3), 243-433.
- Rocella, M. (2020). Children and Coronavirus Infection (Covid-19): What to Tell Children to Avoid Post-traumatic Stress Disorder (PTSD). *The Open Pediatric Medicine Journal*, 10 (1). 14-19.
- Rose,E, Larkin,D.(2020). Effective if hand- thinking child playing, *Middle Eastern Journal of Disability Studies*. 2009;4(2):12-9.
- Shen, K., Yang, Y., Wang, T., Zhao, D., Jiang, Y., Jin, R., & Shang, Y. (2020). Diagnosis, treatment, and prevention of 2019 novel coronavirus infection in children: experts' consensus statement. *World journal of pediatrics*, 5, 1-9.

- Shen K, Yang Y, Wang T, Zhao D, Jiang Y, Jin R, Zheng Y, Xu B, Xie Z, Lin L, Shang Y.(2020). Diagnosis, treatment, and prevention of 2019 novel coronavirus infection in children: experts' consensus statement. *World journal of pediatrics*. 2020 Jun;16(3):223-31.
- Singh, J. and Singh J .(2020).COVID-19 and its impact on society." *Electronic Research Journal of Social Sciences and Humanities* (2020); 2.168-172.
- Singh S, Roy MD, Sinha CP, Parveen CP, Sharma CP, Joshi CP.(2020). Impact of COVID-19 and lockdown on mental health of children and adolescents: A narrative review with recommendations. *Psychiatry research*. 2020 Aug 24:113429.
- Thapa, S. B., Mainali, A., Schwank, S. E., & Archaya, G. (2020). Maternal Mental in Time of the COVID-19 Panademic, *Acta Obstetricia ET Gynecologica Scandinavica*, 99(7).1-13
- Viner, R. M., Russell, S. J., Croker, H., Packer, J., Ward, J., Stansfield, C., ... & Booy, R. (2020). School closure and management practices during coronavirus outbreaks including COVID-19: a rapid systematic review. *The Lancet Child & Adolescent Health*. 4, 1-8.
- Wang, G., Zhang, Y., Zhao, J., Zhang, J., & Jiang, F. (2020). Mitigate the effects of home confinement on children during the COVID-19 outbreak. *The Lancet*, 395, 945-947.
- Xiang M, Zhang Z, Kuwahara K (2020). Impact of COVID-19 pandemic on children and adolescents' lifestyle behavior larger than expected. *Progress in Cardiovascular Diseases*. 2020 Apr 29
- Zhang, J., Shuai, L., Yu, H., Wang, Z., Qiu, M., Lu, L., ... & Chen, R. (2020). Acute stress, behavioural symptoms and mood states among school-age children with attention-deficit/hyperactive disorder during the COVID-19 outbreak. *Asian journal of psychiatry*, 51, 10-20.
- Zangrillo A, Beretta L, Silvani P, Colombo S, Scandroglio AM, Dell'Acqua A, Fominskiy E, Landoni G, Monti G, Azzolini ML, Monaco F.(2020). Fast reshaping of intensive care unit facilities in a large metropolitan hospital in Milan, Italy: facing the COVID-19 pandemic emergency. *Critical Care and Resuscitation*. 2020 Jun;22(2):91-4
- Zhu H, Wei L, Niu P.(2020) The novel coronavirus outbreak in Wuhan, China. *Global health research and policy*. 2020 Dec;5(1):1-3.
- Zhu, N., Zhang, D., Wang, W., Li, X., Yang, B., Song, J., & Niu, P. (2020). A novel coronavirus from patients with pneumonia in China, 2019. *New England Journal of Medicine*. 15, 1-6.